

KINH TẾ NỀN TẢNG: TÁC ĐỘNG VÀ KHUYẾN NGHỊ

“

Viện Nghiên cứu Quản lý kinh tế Trung ương (hiện là Viện Nghiên cứu Chính sách và Chiến lược) thuộc Ban Chính sách, Chiến lược Trung ương vừa công bố Báo cáo “Nhận diện tác động của kinh doanh nền tảng tới nền kinh tế Việt Nam” (Báo cáo). Báo cáo đưa ra tỷ trọng giá trị tăng thêm của kinh tế số trong GDP các năm từ 2020-2023 lần lượt là 12,66%, 12,88%, 12,63% và 12,33%. Trong nửa đầu năm 2024, tỷ trọng giá trị tăng thêm của kinh tế số đạt 18,3%. Trước những tác động to lớn của kinh tế nền tảng, Báo cáo đã đưa ra một số khuyến nghị quan trọng, nhằm thúc đẩy hơn nữa hoạt động kinh tế nền tảng của Việt Nam trong giai đoạn tới.

”

Kích thích nền kinh tế và việc làm

Kinh tế nền tảng (Platform Economy) là một mô hình kinh doanh mới nổi, trong đó các công ty tạo ra và vận hành các nền tảng kỹ thuật số để kết nối người mua và người bán, hoặc để cung cấp các dịch vụ và sản phẩm. Các nền tảng này thường được thiết kế để tận dụng các công nghệ mới như trí tuệ nhân tạo, dữ liệu lớn và điện toán đám mây, để tạo ra các trải nghiệm mới tiện lợi cho người dùng. Một số ví dụ về kinh tế nền tảng như: Grab - nền tảng kết nối người lái xe và người cần đi xe; Airbnb - nền tảng kết nối người cần thuê nhà và người cho thuê nhà; Amazon - nền tảng kết nối người mua và người bán hàng hóa; Google - nền tảng kết nối người tìm kiếm thông tin và người cung cấp thông tin...

Báo cáo cho thấy, năm 2022, tổng giá trị tăng thêm của ngành nền tảng đóng góp 40,5 tỷ USD vào GDP của Việt Nam, trong đó, ngành nền tảng lĩnh vực vận tải đóng góp 6,8 tỷ USD, chiếm 16,8% giá trị tăng thêm của ngành nền tảng, tương đương 1,7% GDP của nền kinh tế. Tuy nhiên, có sự khác biệt lớn giữa các vùng kinh tế trong đóng góp vào giá trị tăng thêm của ngành nền tảng. Theo đó, vùng Đồng bằng sông Hồng (bao gồm Hà Nội) và vùng Đông Nam Bộ (bao gồm TP Hồ Chí Minh) là hai vùng có mức đóng góp lớn nhất. Như vậy, có thể thấy, còn nhiều dư địa để phát triển ngành nền tảng và ngành dịch vụ nền tảng trong lĩnh vực vận tải ở các vùng kinh tế còn lại của Việt Nam.

Kết quả đo lường, phân tích quan hệ liên ngành dựa trên Bảng đầu vào - đầu ra (I-O) cho thấy một số điểm đáng chú ý như: sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng lan tỏa tới sản lượng của nền kinh tế ở mức 1,009 (tỷ lệ này lớn hơn 1 cho thấy mức độ quan trọng của ngành nền tảng, khi ngành này phát triển sẽ kéo theo sự tăng trưởng của các ngành cung ứng sản phẩm vật chất và dịch vụ khác trong nền kinh tế); mức độ cần thiết của ngành nền tảng là 1,628 (cao hơn nhiều so với mức bình quân chung là 1, kết quả này thể hiện mức độ quan trọng đáng kể của ngành

như là nguồn cung sản phẩm dịch vụ cho nền kinh tế); sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng lan tỏa đến giá trị tăng thêm và thu nhập của nền kinh tế lần lượt ở mức 1,230 và 1,294 (cả hai hệ số lan tỏa này đều cao hơn mức trung bình của nền kinh tế).

Nghiên cứu của Viện Nghiên cứu Quản lý kinh tế Trung ương cũng cho thấy, 1 tỷ USD sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng không chỉ kích thích sản lượng của chính nó mà còn kích thích tổng sản lượng của toàn bộ nền kinh tế lên 2,754 tỷ USD (trong đó kích tăng 1,401 tỷ USD từ ngành nền tảng và 1,352 tỷ USD từ các ngành khác). Sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng không chỉ kích thích giá trị tăng thêm, việc làm và thu nhập của chính ngành này mà còn kích thích giá trị tăng thêm, việc làm và thu nhập của các ngành khác trong nền kinh tế. Cụ thể các tác động như sau:

Tác động lan tỏa tới giá trị tăng thêm: 1 tỷ USD sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng kích thích giá trị tăng thêm của nền kinh tế là 1,1918 tỷ USD. Trong đó, kích thích giá trị tăng thêm của chính ngành nền tảng là 0,77 tỷ USD (chiếm 64,4% tổng tác động) và kích thích giá trị tăng thêm của các ngành khác là 0,42 tỷ USD (chiếm 35,6% tổng tác động).

Tác động lan tỏa tới việc làm: trong khu vực doanh nghiệp, năm 2022, số lao động trong ngành nền tảng là 2.086.200 người, chiếm 4,12% tổng số việc làm trong nền kinh tế. Đo lường tác động lan tỏa của ngành nền tảng tới cơ hội việc làm cho thấy, 1 tỷ USD sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng tạo ra 93.734 cơ hội việc làm trong toàn nền kinh tế. Trong đó, kích thích tăng cơ hội của chính ngành nền tảng là 39.500 việc làm (chiếm 42,14% tổng tác động) và 54.234 việc làm được tạo ra trong các ngành khác của nền kinh tế (chiếm 57,86% tổng tác động). Tác động lan tỏa về tạo cơ hội việc làm của ngành nền tảng tới các ngành khác lớn hơn lan tỏa đến giá trị tăng thêm và thu nhập. Điều này thể hiện rằng, ngành nền tảng càng phát triển thì sẽ càng có nhiều cơ hội việc làm được tạo ra.

Mua sắm trực tuyến (online shopping) - một dạng của kinh tế nền tảng đã tạo ra hàng triệu lao động và kích thích hàng trăm nghìn cơ hội việc làm tại Việt Nam.

Với kết quả đo lường số việc làm như trên, trong năm 2022, ước tính sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng tăng lên đã kích thích tạo thêm 423.909 cơ hội việc làm trong nền kinh tế; gồm 178.638 cơ hội việc làm trong ngành nền tảng và 245.272 cơ hội việc làm trong những ngành khác.

Tác động lan tỏa tới thu nhập: năm 2022, thu nhập của người lao động trong doanh nghiệp nền tảng đạt khoảng 540.740 tỷ đồng (tương đương 26,2 tỷ USD). Đáng chú ý là mặc dù số lao động trong doanh nghiệp ngành nền tảng chỉ chiếm 4,12% tổng số việc làm, nhưng thu nhập của người lao động ngành này chiếm 10,9% tổng thu nhập trong nền kinh tế. Giai đoạn 2018-2022, thu nhập bình quân một tháng của người lao động ngành nền tảng là hơn 11,3 triệu đồng, cao hơn 14% thu nhập bình quân chung của nền kinh

tế (gần 9,9 triệu đồng). Những kết quả này thể hiện ngành nền tảng tạo thu nhập cho người lao động cao hơn so với mức trung bình của nền kinh tế.

Đo lường tác động lan tỏa của ngành nền tảng tới thu nhập cho thấy, 1 tỷ USD sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng kích thích thu nhập của người lao động trong nền kinh tế là 0,7326 tỷ USD. Trong đó, kích thích thu nhập của người lao động trong chính ngành nền tảng là 0,4968 tỷ USD (chiếm 67,81% tổng tác động); kích thích thu nhập của lao động trong các ngành khác là 0,2358 tỷ USD (chiếm 32,19% tổng tác động). Ước tính năm 2022, sự tăng lên về sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng đã kích thích tăng 3,313 tỷ USD thu nhập của người lao động trong nền kinh tế; gồm 2,247 tỷ USD thu nhập của người lao động trong ngành nền tảng và 1,066 tỷ USD thu nhập của người lao động trong những ngành khác.

Sản lượng của ngành nền tảng không chỉ được tạo nên bởi sản phẩm cuối cùng của ngành nền tảng, mà còn được tạo nên bởi sản phẩm cuối cùng của các ngành khác trong nền kinh tế. Mặc dù tỷ lệ giá trị tăng thêm của ngành nền tảng trong GDP chỉ khoảng 9,92%, nhưng sản lượng của ngành nền tảng được tạo nên bởi sản phẩm cuối cùng của các ngành khác trong nền kinh tế lên tới 62,4%.

Khuyến nghị

Báo cáo “Nhận diện tác động của kinh doanh nền tảng tới nền kinh tế Việt Nam” do Viện Nghiên cứu Chính sách và Chiến lược thực hiện cho rằng, chính sách kinh tế nói chung và chính sách cho kinh tế nền tảng nói riêng phải đón đầu xu hướng và quy định theo hướng thúc đẩy kinh tế nền tảng phát triển, tạo tác động lan tỏa đến toàn bộ hệ sinh thái kinh tế số và cả nền kinh tế. Vì thế, tạo lập môi trường chính sách thuận lợi, an toàn, thúc đẩy sáng tạo cho kinh tế nền tảng phát triển là cần thiết. Để làm được điều này, Nhóm nghiên cứu khuyến nghị một số giải pháp:

Một là, cơ quan quản lý nhà nước và cơ quan soạn thảo chính sách cần phải hiểu rõ tính mới của mô hình kinh doanh nền tảng để có tư duy mới trong quản lý và tránh khiên cưỡng áp dụng quy định cũ, cách thức quản lý cũ đối với các mô hình mới.

Hai là, cơ quan quản lý nhà nước và cơ quan soạn thảo chính sách cần kịp thời nhận diện những tác động không mong muốn, những rủi ro có thể phát sinh trong quá trình phát triển kinh tế nền tảng đối với từng ngành (ví dụ như mối lo ngại về quyền riêng tư; các mối đe dọa an ninh mạng; rủi ro trong bảo vệ dữ liệu người dùng, bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng và nhà đầu tư; những vấn đề trong giải quyết tranh chấp...). Điều này là cần thiết để dự phòng các phương án quản lý; từ đó, thiết lập các chính sách liên quan nhằm giảm thiểu tác động tiêu cực. Đồng thời, các cơ quan quản lý nhà nước cần đưa ra các cảnh báo và những lưu ý đối với người dùng để tránh những rủi ro khi thực hiện giao dịch trên nền tảng số.

Ba là, chính phủ cần có quan điểm nhất quán và rõ ràng về mô hình kinh tế nền tảng. Đồng thời, cần có một tầm nhìn bao quát, toàn diện cũng như thiết lập cơ chế phối hợp liên ngành thực chất hơn, hiệu quả hơn trong quá trình soạn thảo chính sách liên quan đến kinh tế nền tảng. Việc ban hành chính sách rời rạc theo từng ngành có thể dẫn tới thiếu thống nhất, khác biệt, và do đó ảnh hưởng đến mục tiêu thúc đẩy phát triển kinh tế số nói chung.

Bốn là, Chính phủ cần sớm nghiên cứu, đề xuất thành lập Quỹ phát triển doanh nghiệp công nghệ số Việt Nam với nguồn vốn huy động từ xã hội; tạo nguồn lực cần thiết, kịp thời cho phát triển doanh nghiệp công nghệ số, trong đó có doanh nghiệp trong nước hoạt động về kinh doanh nền tảng.

Năm là, Chính phủ cần khẩn trương nghiên cứu và triển khai các giải pháp hỗ trợ doanh nghiệp chuyển đổi số nhằm tối ưu hoạt động của doanh nghiệp; nâng cao trải nghiệm cho khách hàng; và mở rộng, đa dạng các sản phẩm số.

Ngoài ra, Báo cáo cũng đưa ra một số khuyến nghị đối với doanh nghiệp kinh doanh nền tảng. Theo đó, cần liên tục nâng cấp, phát triển công nghệ để cung cấp dịch vụ có chất lượng cho khách hàng; đặc biệt chú trọng đến các giải pháp bảo đảm sự an toàn của khách hàng; nâng cao chất lượng quản trị rủi ro, nhất là đối với an toàn thông tin, dữ liệu của khách hàng; nghiên cứu và phát triển các dịch vụ mới nhằm phục vụ tốt hơn nhu cầu của khách hàng; các hoạt động kinh doanh nền tảng đảm bảo cạnh tranh công bằng; hướng tới các mục tiêu phát triển bền vững, phát triển bao trùm; mục tiêu tăng trưởng xanh của nền kinh tế... ✍

Chu Anh Trà